

Портфолио, лична (и) професионална филозофија и лични план професионалног развоја

У априлу 2013. године одржана је конференција која је понудила учесницима модел за израду портфолија, професионалне филозофије и личног плана професионалног развоја. На нека питања је одговорено и неке дилеме су разрешене, али су током радионица отворене и нове теме и нова питања. Овај чланак је нека врста одговора на та питања и додатак излагању које сам припремила за конференцију.

Шаливо-озбиљни увод

Ако се још увек питате шта ће вам уопште портфолио, одговор је: да задивите будућег послодавца, директора, школску управу, просветног саветника, своје колеге, да промовишете свој рад, пријавите се за напредовање у звања или на конкурс за награде... И, од марта 2014. године обавеза је наставника и стручних сарадника да имају портфолио.

Портфолио приказује професионални напредак и то је прилика да вреднујемо свој рад, што је боље, него да чекамо да то уради неко са стране.

Дакле, припремите материјал, организујте га и поставите на Интернет. Звучи једноставно, али ако не знате како да то урадите, прилично је застрашујуће. Има довољно урађених примера на које се можемо угледати и литературе/упутстава на ову тему, те је читање први корак. Онда следи писање, за поједине делове портфолија (филозофија) – креативно писање.

Упутство обично почиње навођењем елемената портфолија: насловна страна, садржај, радна биографија, лична и професионална филозофија, прилози, процена рада и лични план професионалног развоја.

Читајући текстове о портфолију открила сам занимљиво поређење радне биографије са сендвичем. Радна биографија је као кад једноставно узмете парче хлеба и парче меса и сендвич је готов. Додаци, као што су мајонез, сенф, зелена салата, парадајз, чине да сендвич буде потпун и да у њему уживамо. А елементи портфолија, који ће остати у сећању читаоцима ваших записа (есеја, прича, промишљања, анализа...) додаци су и зачини подацима из радне биографије.

Портфолио је проширење радне биографије и треба га искројити у складу са радним местом (тренутним или жељеним). Ако знате у чему сте најбољи, истакните и докажете своју стручност у одређеној области. Ако желите други посао, покажите индивидуалност, оно што вас издваја од осталих кандидата, у чему сте најбољи – то може бити пресудно за избор. Сваки портфолио је јединствен, различит од другог и направљен за одређене потребе аутора. Одабир материјала зависи од намене и од будућих читалаца.

Направите засебне одељке за различите теме да би читаоци лакше пронашли шта их занима. Библиотекари ће, рецимо, тако доказати да поседују вештине класификације и селекције информација.

А на питања како презентовати све ово и да ли треба да је штампани или електронски, одговор је – штампани и електронски. Можете имати обе варијанте, са различитим материјалом. Ако постоји довољно докумената у електронском облику, постављање на интернет је само још једна селекција. Постоји много различитих веб-алата за израду портфолија: DoYouBuzz, Kinzaa, VisualCV, CeeVee, Wix, Google Sites...

Сасвим озбиљна разрада

Решили сте да пишете, имате наставни материјал, гомилу фотографија, дечије радове и све остале доказе. Будите креативни и осмислите насловну страну – пронађите најлепши темплејт на неком од веб-алата, уредите садржај, унесите податке у радну биографију.

Чекају вас захтевни делови: лична (и) професионална филозофија (ЛПФ) и лични план професионалног развоја (ЛППР).

Лична (и) професионална филозофија (ЛПФ) – промишљање о послу

То је лични став о послу којим се бавим, о подучавању, о посвећености каријери. То је став о учењу, стилу подучавања, о томе зашто је то тако и како се уверења реализују кроз активности (образовно-васпитни рад). Разматра се веза између учења (разумевање начина на који ученици уче) и вештине подучавања, наводе се циљеви и методе рада и утицај на децу/ученике.

То није прости опис рада (искустава), него размишљање о подучавању и образовању. То је размишљање о томе што знам, о томе како радим свој посао (као наставник, библиотекар, педагог...) у односу на рад школе, веза између личног рада и мисије и рада и мисије школе. То је и став о лидерској улози у ОБ раду у школи и промишљање о сопственим компетенцијама.

Писање ЛПФ помаже да разјаснимо своја уверења, или откријемо недоследности и слабости у раду. Додамо прилоге и доказе о изазовима и постигнућима у раду и вреднујемо свој рад. Онда знамо шта је потребно за даљи професионални развој и сачинимо лични план професионалног развоја.

И портфолио је готов!

Припремајући се за конференцију, Наташа Демић, моја колегиница и један од реализатора, и ја смишљале смо како најбоље да формулишемо ставове о учењу и подучавању. Ишчитале смо десетине примера филозофије наставника, библиотекара и педагога (углавном америчких и канадских) и тражиле оно што је заједничко. И Наташин закључак је био: „Све што бих написала у својој филозофији односило би се на крајњи циљ рада, а то је дете, ученик, његово постигнуће.“

Размишљање започиње од исхода: Замислите ученика који завршава разред, како се он разликује од оног ученика у септембру, или оног какав је био на почетку првог/петог разреда. Шта је постигао у стицању знања и вештина током једног/четири/осам разреда? Да ли је научио да учи? Да ли је за њега школа корисна и да ли ће му помоћи да настави даље образовање? Одговори на ова питања су процена вашег утицаја (ставова) на децу, остварености циљева које постављате у раду и успешности метода рада.

Наравно, осим односа према учењу и подучавању, морамо размишљати и о односу према сарадњи са колегама у школи и ван школе и са локалном средином и о специфичним условима рада. ЛПФ може да има следеће целине: рад са ученицима, рад са наставницима, рад са родитељима, коришћење ИКТ, иновације у раду, инклузија...

Стручни сарадници могу одредити те делове као области у програму рада. За школске библиотекарке нарочито су важне теме:

1. Рад са ученицима – развијање читалачке, информационе и медијске писмености и коришћење ИКТ.
2. Рад са колегама у школи – лидерска улога у планирању, реализацији и праћењу ОБ рада, увођење иновација, интердисциплинарна настава и сл.
3. Сарадња са колегама у локалној и широј средини – програми/пројекти за подстицање читања, побољшање статуса професије школског библиотекара и сл.

Стручни сарадник је лидер, ако успостави добру/одличну сарадњу са наставницима и директором, учествује у изради ШРП и наставног плана и програма, ако се повезује са колегама у окружењу и на нивоу удружења и ако промовише целоживотно учење кроз професионални развој.

Школски библиотекар је лидер у развијању информационе и медијске писмености ученика, помаже ученицима да разумеју важност и знају начин проналажења и коришћења информација у штампаном и електронском облику, да разумеју и умеју да креирају медијску поруку.

Теме се преплићу, па сваки наставник и стручни сарадник одређује делове ЛПФ у односу на посао који обавља, ситуацију у школи/установи, своја интересовања, афинитете и могућности.

Будите сасвим лични, не треба да личите на друге.

Савети и примери за писање ЛПФ (наставника и стручних сарадника)

Најбоље је писати у садашњем времену, првом лицу једнине, то даје лични печат писању. Текст може бити на једној, две или више страна (ако процените да је потребно), важно је да буде ефектан. Језик треба да је разумљив и онима који нису стручњаци.

Рад са ученицима

Учење – размишљање о учењу, о ученицима у учионици/библиотеци

Верујем да ученици најбоље уче кад читају, разговарају о прочитаном, проналазе важне информације. Могу да читају (и слушају) на часу и разговарају са наставником, или међусобно, или раде самостално као домаћи задатак. Учење је још ефикасније кад ученици самостално излажу на тему о којој су читали и повезују нове информације са претходним знањем и свакодневним ситуацијама.

Желим да моји ученици науче да уче, да разумеју оно што читају/чују/виде и да умеју да кажу свој став о томе што су прочитали/чули/видели.

Подучавање – шта за мене значи подучавање, која је моја улога?

Верујем да ученике треба подстицати на развијање читалачке писмености као основе за боље разумевање садржаја свих наставних предмета. Подржавам остваривање наставног плана и програма – информације у штампаном и електронском облику (у школској библиотеци) су доступне ученицима и наставницима.

Подржавам ученике у коришћењу штампаних и електронских извора информација, развијању информационе, медијске и информатичке писмености. Стварам окружење које подстиче љубав према читању и целоживотном учењу, промовишем критичко мишљење, истраживачки рад ученика и наставника и професионални развој.

Желим да ученике научим да сами долазе до решења, закључака, разговарам са њима и помажем да разумеју информације којима су свакодневно окружени, без обзира да ли су везане за наставни садржај, или не.

Верујем у могућности ученика да уче и развијају се као личности. Прилагођавам методе подучавања тако да им помогнем у учењу и личном развоју.

Моја очекивања у вези са знањем ученика су висока. Помажем им да науче страни језик, дајем додатне задатке надаренима и подстичем их на даљи рад.

Разреди у којима предајем се разликују и сваки ученик је другачији. Иако радим неколико година, увек припремам часове на другачији начин. Користим материјал из претходних година, али са другачијом динамиком рада и другачијим методама да би се час прилагодио одређеној групи ученика. Припремам задатке према могућностима ученика сваког одељења.

Охрабрујем ученике да причају о себи, о својим интересовањима и хобијима и те информације користим за боље припремање активности на часу. Бринем о сваком ученику посебно. Стварам позитивну атмосферу за учење кроз свакодневну посвећеност и ентузијазам.

На моју ЛПФ поучавања утицало је...

Људи који су ме инспирисали су ...

Најважнија лекција коју сам научила је

Како та уверења утичу на стратегије поучавања, зашто тако поучавам?

Верујем да смо сви укључени у процес целоживотног учења, процес дељења идеја и искустава, примања и давања савета. У троуглу наставник – ученик – наставни предмет, главна улога наставника је да води ученике, и исто време им дозволи да сами откривају „истину“ (да критички размишљају).

Поучавање мора бити забавно за ученике и не треба да буде давање одговора, него да допринесе да ученици наставе да постављају питања.

Следе: Методе рада, Циљеви у раду са ученицима, Рад са наставницима, Рад са родитељима, Коришћење ИКТ, Иновације у раду, Инклузија...

Лични план професионалног развоја

На веб страни ЗУОВ-а налази се упитник направљен у складу са Стандардима компетенција за професију наставника и њиховог професионалног развоја. По узору на тај упитник могу се саставити и обимније варијанте за процену компетенција. Али, како да компетенције процене стручни сарадници? Наравно, сви могу да користе Стандарде у областима компетенција за поучавање и учење, подршку развоју личности ученика и комуникацију и сарадњу.

Ипак, остаје питање како доказати компетенције, а да доказ није само у резултату попуњавања упитника. Права провера компетенција су прилози о раду и промишљање о одређеним активностима.

Прилози могу бити планови и припреме за часове (тематска, пројектна, интердисциплинарана настава...), активности за промоцију читања, развијање информационе и медијске писмености кроз сарадњу наставника и стручних сарадника, истраживачки рад, мултимедијални наставни материјали... Они су илустрација ЛПФ кроз свакодневне активности, оно што заиста представља свакодневно поучавање и показује наше интересовање за примену нових начина учења, облике и методе рада за укључивање ученика у рад, примену ИКТ-а...

О активностима се пише у три корака: опис, анализа, разумевање (рефлексија).

Опис – општа слика и објашњење везе између циљева/исхода учења и доказа, објашњење зашто је тај прилог узет за портфолио. Сваки појединачни прилог треба да поткрепи неки од ставова из ЛПФ.

Анализа – процена, вредновање активности: шта је било успешно, шта мање успешно, који су резултати планираног програма/пројекта, сарадње...

Одговарамо на питања: Како знам да су ученици научили оно чему их подучавам? На који начин то проверавам? Шта могу бити докази за учење? Шта ученици очекују од мене? Како су моје подучавање проценили ученици и колеге (саветници, директор, екстерна евалуација...) током школске године/последњих година?...

Разумевање (рефлексија) – како се ти резултати могу применити/искористити за даљи рад и професионални развој и да ли треба нешто мењати у начину рада. Одговарамо на питање: У односу на лично и професионално знање, која знања и вештине треба да развијам и ком правцу треба да тече мој професионални развој?

Одговор ће, заједно са резултатима решавања упитника, бити основ за израду личног плана професионалног развоја.

Шаљив, а, у ствари, озбиљан закључак

Кад је све ово написано, описано, анализирано, вредновано, промишљено, схватите да сте (скоро) савршени. Остаје само да повремено додате прилог којим ћете потврдити успешност (личну и професионалну), издржљивост, жилавост, неуништивост и прилагодљивост свакој ситуацији. И, обавезно додајте ставку у (радној) биографији – писац.

Срећно!